

формування здоров'язбережувальних компетентностей у дітей дошкільного віку.

Література

1. Андрющенко Т.К. Формування здоров'язбережувальної компетентності у дітей старшого дошкільного віку: методичний посібник/ Т.К.Андрющенко. Тернопіль: Мандрівець, 2016. 120 с.
2. Базовий компонент дошкільної освіти України / наук. кер. А.М. Богуш. К.: Видавництво, 2012. 26с.
3. Богініч О.Л. Фізичне виховання, основи здоров'я та безпеки життєдіяльності дітей старшого дошкільного віку: навч.-метод. посібник / О.Л.Богініч, Н.В. Левінець, Л.В.Лохвицька, Л.А.Сварковська. К. : Генеза, 2013. 128 с.
4. Дитина: Освітня програма для дітей від двох до семи років / наук. кер. проекту: В. О. Огнев'юк; авт. кол.: Г. В. Беленька, О. Л. Богініч, Н. І. Богданець – Білоскаленко та ін.; наук. ред.: Г. В. Беленька, М. А. Машовець; Мін. осв. і науки України, Київ. ун.-т. ім. Б. Грінченка. К.: Київ. ун-т. ім. Б. Грінченка, 2016. С.15-19.
5. Дошкільне фізичне виховання дітей: навч. посіб. для студ. ВНЗ фіз. виховання і спорту / Н. В. Москаленко, З.В. Анастасьєва, Т.В. Сичова, Н.Г. Лапшина. Д. : Інновація, 2011. 143 с.
7. Організація оздоровчої роботи в ДНЗ / упоряд. Л. А. Швайка. Х.: Вид. група «Основа», 2011. С. 111- 153.
8. Рунова М. О. Рухова активність дитини в дитячому садку : посіб. для працівників дошкільних закладів, викладачів, студентів / М. О. Рунова. Х. : Ранок, 2007. 192 с.

УДК 159.99

Чорна І.М.

кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри психології розвитку та консультування
Тернопільського національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка
irynachorna@ukr.net

ВПЛИВ 12-ТИ БАЛЬНОЇ СИСТЕМИ ОЦІНЮВАННЯ НА ПСИХОЕМОЦІЙНИЙ СТАН ШКОЛЯРА

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. З 2000 року в школах України діє 12-бальна шкала (система) оцінювання навчальних досягнень учнів, яку було введено згідно з Наказом Міністерства освіти і науки України від 04.09.2000 N 428/48 «Про запровадження 12-бальної шкали оцінювання навчальних досягнень учнів у системі загальної середньої освіти» [4]. Зважаючи на особливості психіки, людина будь-якого віку потребує об'єктивної оцінки її діяльності. Для дорослих форма оцінки діяльності може бути вербальною, матеріальною. У дошкільному віці діти особливо потребують оцінювальних суджень батьків,

дорослих з приводу їх досягнень. Рекомендованими є позитивні оцінювальні судження, які виступають стимулами для подальших дій. Негативна оцінка досягнень дошкільника, навіть якщо це об'єктивна оцінка, може надовго загальмувати бажання дитини займатися даним видом діяльності, заблокувати розвиток здібностей.

У молодшому шкільному віці діти також потребують оцінки їх діяльності, зокрема, навчальної. Оцінка дає змогу зрозуміти рівень власних досягнень. Проте, багаторічні наукові диспути з даного приводу, результати наукових досліджень дають підстави стверджувати, що існує стійка залежність між формою оцінювання та результатом навчальної діяльності. Позитивна оцінка викликає позитивні емоції, додає впевненості у своїх силах, спонукає дитину докладати зусиль для нових навчальних досягнень. Негативна оцінка, відповідно, викликає негативні емоції, зневіру у своїх силах, часто відбиває бажання вчитися. В історії відомі парадокси оцінювання, коли видатних геніїв (І. Ньютона, Л. Толстого, В. Серова та ін.) педагоги оцінювали як бездарних. У дитини включаються захисні механізми психіки: «від діяльності, яка викликає негативні емоції, болісні переживання, необхідно відмовитися». У молодшому шкільному віці діти переживають важку психологічну травму з приводу низької оцінки навчальної діяльності. Передові психологи, педагоги проти бального оцінювання у початковій школі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання проблеми. На думку Б.Г.Ананьєва, педагогічна оцінка є однією із форм соціальної оцінки, тому вона безпосередньо впливає на сам процес навчання, гальмує чи активізує його, виступає як його «батіг чи пряник» [1]. Взаємовплив самооцінки та ефективності навчання можна проілюструвати на прикладі, який наводить Р.Бернс у своїй книжці «Я-концепція і виховання». Як вважає В.А.Якунін, «властива педагогічній оцінці суб'єктивність психологічно виправдана й індивідуально спрямована» [5]. М. В. Артюшина вважає, що «...оцінювання — це встановлення рівня відповідності реальних результатів навчання еталонним. Для оцінки результатів контролю, залежно від мети даного акту контрольної діяльності, суб'єкт обирає певний критерій і за його допомогою оцінює об'єкт контролю. Отже, критерії оцінювання надзвичайно важливі для виставлення оцінки. Необхідно завжди уточнювати, що означає «знає — не знає», які пропонуються критерії оцінювання» [2, с. 214]. Негативний навчальний досвід, невдачі — одна з головних причин небажання продовжувати навчання [1, с. 221].

В Законі «Про повну загальну середню освіту» закріплено право на справедливе оцінювання та вимоги до доброчесності [3]. Закон вперше на законодавчому рівні встановлює право учнів на справедливе, неупереджене, об'єктивне, незалежне, недискримінаційне та доброчесне оцінювання результатів навчання, незалежно від виду та форми здобуття ними освіти. Проблема оцінювання стала предметом ряду провідних учених, проте досі чітко не окреслено шляхи вирішення проблеми методології оцінювання в ЗСО.

Мета: дослідити результативність 12-ти бальної системи оцінювання та її вплив на психоемоційний стан школяра.

У підлітковому віці спрацює раціональний прагматизм: «чого витратити час на безрезультатну діяльність, краще займусь тим, що мені вдається». Як результат, дитина в підлітковому віці просто перестає вчитися. Спостерігається заниження самооцінки, розвиток невпевненості у своїх силах, панічний страх невдач у подальших спробах. Внаслідок тривалих негативних емоційних переживань можливий розвиток психосоматичних розладів. Погіршення апетиту, дратівливість, капризність, неслухняність, демонстративна поведінка, вербальна та фізична агресія, або ж навпаки замкнутість, пригніченість, — усе це перші тривожні симптоми. У подальшому, — часті головні болі, розлади кишкового тракту, погіршення сенсорики (зір, слух), загострення хронічних захворювань. Психіка провокуватиме розвиток захворювання, як захисного механізму для себе, адже «коли хворієш, то не йдеш до школи».

Оцінювання діяльності, безумовно, потрібне, але от у якій формі? У педагогічній практиці є досвід оцінювання за 5-ти, 12-ти, 100 бальною системою оцінювання, а також вербальне, символічне (символи-картинки), інше. Найменш ефективною виявилася практика оцінювання балами. А 12-ти бальна система оцінювання апріорі необ'єктивна. Для прикладу $12+12+12+1=37$, $37:4=9,25$. Зважаючи на те, що деякі вчителі «принципово» не ставлять 11, 12 балів, отримати тричі 12 балів, і одна одиниця (деякі вчителі ставлять 1 бал «за поведінку», що є порушенням, проте має місце) при обчисленні середнього балу нівелює усі попередні досягнення дитини із 12 до 9-ти балів! Кредитно-трансферна 100 бальна система передбачає накопичення балів за усі види навчальної діяльності є прозорою і унеможлиблює суб'єктивний фактор. Це стимулює до постійного навчання, дає змогу отримати справедливу оцінку своїх навчальних досягнень.

В результаті проведених нами досліджень встановлено, що 93% батьків 91% учнів вважають 12-ти бальну систему оцінювання навчальних досягнень несправедливою. Бали 6 - 10 погіршують настрій у 87% учнів та у 92% батьків. Бали 1- 6 погіршують психоемоційний стан у 98% учнів та у 99 % батьків. 2% учнів та 1% батьків проявляють байдужість до оцінки навчальних досягнень. Очікування оцінки викликає стан ситуативної тривожності у 97% учнів та у 82% батьків. Погіршення психоемоційного стану через несправедливе оцінювання (з позиції учня) спостерігалось у 99% учнів та у 95% батьків.

Висновки. Основна функція оцінки — стимулювати до діяльності, а не бути засобом покарання. Необхідно розробити методологію та критерії оцінювання альтернативними формами, зокрема, вербальні, символічні. Як свідчить досвід, такі форми оцінювання не травмують психіку дитини та є більш ефективними. У гімназії доцільно запровадити кредитно-трансферну систему оцінювання, яка пройшла апробацію у ЗВО і констатовано є справедливою і стимулюючою до навчання.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у розробці експериментальної системи оцінювання.

Література

1. Ананьев Б.Г. Психология педагогической оценки : избр. психол.труды: в 2-х т. М.: Педагогика, 1980. Т. 2. С.128 - 267.

2. Артюшина М.В. Психологія діяльності та навчальний менеджмент: навч. посіб./ М. В. Артюшина, Л. М. Журавська, Л. А. Колесніченко та ін.; за заг. ред. М. В. Артюшиної. К. : КНЕУ, 2008. 336с.
3. Закон «Про повну загальну середню освіту» 16.01.2020.
4. Наказ Міністерства освіти і науки України від 04.09.2000 N 428/48 «Про запровадження 12-бальної шкали оцінювання навчальних досягнень учнів у системі загальної середньої освіти».
5. Якунин В. А. Педагогическая психология: учебное пособие / Европейский институт экспертов. СПб.: Издательство В. А. Михайлова; Полиус, 1998. С. 217.

УДК 159.99

Чорна І.М.

кандидат психологічних наук, доцент
доцент кафедри психології розвитку та консультування
Тернопільського національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка
irynachorna@ukr.net

Смик Н.Р.

магістранка кафедри психології розвитку та консультування
Тернопільського національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ЗАХОДИ ПСИХОКОРЕКЦІЇ ОСОБИСТІСНОЇ ТРИВОЖНОСТІ У МОЛОДШИХ ПІДЛІТКІВ

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. Необхідною умовою побудови здорового, гармонійного суспільства є всебічний розвиток та виховання молодого покоління, здатного приймати виклики та справлятися з проблемами особистого та глобального масштабів. Тому одним з найважливіших та найактуальніших завдань в психологічній науці є практичне вирішення труднощів повноцінного становлення та розвитку особистості, які в сучасних непростих реаліях, супроводжується негативними переживаннями, насамперед тривожністю. Оскільки тривожність набуває стійкого особистісного утворення саме в молодшому підлітковому віці, ми вважаємо, що питання психологічної корекції на ранніх етапах розвитку заслуговує особливої уваги. Незважаючи на те, що в науковій літературі дослідженню особистісної тривожності підлітків відведено, на нашу думку, достатньо уваги, проте недостатньо дослідженою залишається проблема психокорекції високого рівня особистісної тривожності у молодших підлітків. Адже знання причин виникнення особистісної тривожності і своєчасне проведення корекційної роботи, яка б сприяла зниженню тривожності та формуванню адекватної поведінки підлітків, є завжди актуальними та важливими, а розробка дієвих корекційних програм по оптимізації підліткової тривожності сприятиме ефективності навчально-